

MINISTERSTWO EDUKACJI I NAUKI
DEPARTAMENT PROGRAMÓW NAUCZANIA I PODRĘCZNIKÓW

Warszawa, 23 marca 2022 r.

DPNP-WIT.053.2.2022.AMO

Szanowna Pani,

odpowiadając na „Petycję z 11 marca br. w sprawie zmiany zasad oceniania oraz Regulaminu Olimpiady Literatury i Języka Polskiego dla Szkół Podstawowych, poniżej przedstawiam wyjaśnienia dotyczące propozycji zmian zawartych w petycji.

Zgodnie z art. 21 ust. 2 ustawy 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹, minister właściwy do spraw oświaty i wychowania inicjuje, koordynuje i nadzoruje organizację ogólnopolskich olimpiad i turniejów dla uczniów, a także może zlecić zadania z tego zakresu, w drodze umowy, szkołom wyższym, placówkom naukowym, stowarzyszeniom naukowym, zawodowym i innym podmiotom prowadzącym statutową działalność oświatową lub naukową.

Ustawa o systemie oświaty w aktualnym brzmieniu nie reguluje wprost szczegółowych zasad wykonywania przez ministra właściwego do spraw oświaty kompetencji nadzorczych przyznanych mu przez art. 21 ust. 2 ustawy.

Jednak w przypadku olimpiad organizowanych na zlecenie ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, wpływ na ich działalność umożliwia ministrowi m.in. umowa zawierana z organizatorem, która przyznaje określone instrumenty nadzorcze, w tym w szczególności kontrolę realizacji zadania publicznego.

Oprócz instrumentów nadzorczych wskazanych wprost w umowie, minister właściwy do spraw oświaty i wychowania na podstawie art. 21 ust. 2 ustawy sprawuje nadzór nad przebiegiem olimpiad przeprowadzanych na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad².

Organizator Olimpiady Literatury i Języka Polskiego dla Szkół Podstawowych został wyłoniony w otwartym konkursie ofert na realizację zadania publicznego w

¹ t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1915

² t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1036

2019 r. i od roku szkolnego 2019/2020 olimpiada ta na podstawie zawartej umowy jest przeprowadzana przez Instytut Badań Literackich, który jest jednocześnie organizatorem olimpiady dla uczniów szkół ponadpodstawowych.

Petycja z 11 marca br. w sprawie zmiany zasad oceniania oraz Regulaminu Olimpiady Literatury i Języka Polskiego dla Szkół Podstawowych skierowana do ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, zawiera postulat zmiany regulaminu³, który należy rozpatrywać zarówno w kontekście przedstawionych zarzutów merytorycznych jak i prawnym – zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa w tym zakresie.

Odnosząc się do kwestii merytorycznych poruszanych w petycji, poniżej przedstawiam wyjaśnienia przekazane przez Instytut Badań Literackich, do którego została skierowana prośba o stanowisko w tym zakresie.

Ad.1 Ocenianie i ewaluacja.

Zaproponowany przez organizatora Olimpiady Literatury i Języka Polskiego dla Szkół Podstawowych (OLiJP Szkół Podstawowych) sposób oceny różni się od systemu szkolnego, ponieważ inna jest jego funkcja oraz cele: służy przede wszystkim wyłonieniu najlepszych uczestników na każdym etapie zawodów. System oceny prac został wypracowany i sprawdzony w olimpiadzie przeprowadzanej dla uczniów szkół ponadpodstawowych, a także odpowiednio dostosowany do możliwości uczniów szkół podstawowych.

System szkolnego oceniania ma swoje walory, przystosowany jest jednak do innych zadań, założeń dydaktycznych i ma cały system uwarunkowań⁴, których postępowanie (zasady oceniania) w ramach zawodów olimpijskich nie przewidują, w tym np. szczegółowej punktacji za ocenę prac.

Ad 2. Dobór wierszy przeznaczonych na ustną część zawodów II stopnia.

Dobór utworów w zawodach drugiego stopnia odpowiada podstawie programowej i możliwościom uczniów na tym etapie kształcenia. Jednocześnie należy podkreślić, że olimpiada przedmiotowa, zgodnie z obowiązującym § 7 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia, obejmuje i poszerza treści podstawy programowej jednego przedmiotu przewidzianego w ramowym planie nauczania.

W zakresie przygotowania uczniów do zawodów została przyjęta przez organizatora następująca zasada: uczestnicy otrzymują po 5 wierszy pięciu różnych polskich poetów i mają około pół roku od chwili ich ogłoszenia do czasu, kiedy powinni stanąć przed komisją i porozmawiać o nich.

Poza bardzo nielicznymi wyjątkami są to poeci, których twórczość pojawia się w podstawie programowej z języka polskiego do szkoły podstawowej. W ciągu trzech lat przeprowadzenia OLiJP Szkół Podstawowych pojawił się tylko

³ zmiana zasad oceniania mieści się w formule zmiany regulaminu

⁴ w szczególności obligatoryjną konieczność informacji zwrotnej

jeden twórca spoza podstawy programowej (Anna Świrszczyńska) i jeden autor wierszy religijnych i patriotycznych (Franciszek Karpiński), którego nazwisko się w podstawie nie pojawia, ale cechy twórczości odpowiadają charakterystyce zamieszczonej w podstawie programowej.

W każdym roku jest również dwóch poetów „dawnych”⁵ i trzech współczesnych⁶ W pierwszych trzech latach byli to: Jan Kochanowski, Ignacy Krasicki, Franciszek Karpiński, Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Cyprian Norwid, Kazimierz Wierzyński, Krzysztof Kamil Baczyński, Czesław Miłosz, Wisława Szymborska, Anna Świrszczyńska, Tadeusz Różewicz, Jan Twardowski, Stanisław Barańczak, Joanna Kulmowa.

Organizator OLiJP Szkół Podstawowych dokłada najwyższych starań, aby wiersze odzwierciedlały podobny poziom trudności, jak utwory obecne w dydaktyce szkolnej – są to jednak takie utwory, których w dydaktyce szkolnej nie są przewidziane. Zadaniem bowiem ucznia nie jest nauczenie się czegokolwiek na pamięć, ale przygotowanie się do rozmowy o wierszu, zrozumienie, wcześniejsze poznanie i przemyślenie, umiejętność opowiedzenia, co w wierszu odnalazł, jak go odczytuje, czy go rozumie i w jaki sposób.

Oczekiwana jest od ucznia wiedza teoretycznoliteracka na poziomie obowiązkowym na tym etapie kształcenia. W ten sposób jest oceniana umiejętność świadomego obcowania z utworem poetyckim, interpretacji utworu literackiego na poziomie dostępnym dla uczniów szkoły podstawowej, wrażliwości na utwór poetycki czy na literaturę w ogóle.

To, że któryś z tych wierszy mógł się pojawić jednocześnie na egzaminie dojrzałości, wynika stąd, że utwór występuje w antologii najpiękniejszych wierszy polskich przeznaczonych dla dorosłych, co świadczy przede wszystkim o jego artystycznej doskonałości.

Uwaga dotycząca pojawienia się wiersza Tadeusza Różewicza jest zasadna, jednak organizator OLiJP Szkół Podstawowych wycofał utwór przed zawodami i żaden z tegorocznych uczestników olimpiady nie otrzymał go do omówienia.

Ad 3. Niefunkcjonalny test językowy na etapie okręgowym.

W opinii organizatora OLiJP Szkół Podstawowych test był funkcjonalny i sprawdzał określone kompetencje – wszystkie zadania mieściły się w zakresie podstawy programowej, przy czym z określonych względów był inny niż test na zawody III stopnia (finałowe). Został przygotowany przez pracowników akademickich mających bezpośredni kontakt ze szkołą, znających specyfikę szkolnego nauczania, pozostających w kontakcie zarówno z Centralną Komisją Egzaminacyjną, jak i metodykami–praktykami zatrudnionymi w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych.

⁵ jeden z XVI-XVIII wieku, jeden z XIX

⁶ XX i XXI wiek

Ad 4. Krzywdzące uczniów zapisy w Regulaminie Olimpiady Literatury i Języka Polskiego dla Szkół Podstawowych.

Zdaniem organizatora, odpowiadając na ten zarzut należy podkreślić, że gdyby pominąć zapis o pięciu uczniach z każdego województwa i sporządzić wyłącznie listę rankingową, do zawodów III stopnia zostałyby zakwalifikowane dokładnie te same osoby, co przy obowiązującym w tym roku zapisie.

Olimpiady Literatury i Języka Polskiego dla Szkół Podstawowych funkcjonuje trzeci rok szkolny, a przed każdą kolejną edycją olimpiady, regulamin jest dostosowywany do zmieniającej się sytuacji. W pierwszych dwóch latach przyjęto założenie, że zostanie zakwalifikowanych z każdego województwa 12 najlepszych uczestników – w tej decyzji przyświecała zarówno zasada wyboru najlepiej przygotowanych uczestników z każdego regionu, jak i idea zapewnienia równych szans przy wprowadzaniu zawodów w szkołach podstawowych. Kolejne zapisy regulaminowe w roku obecnym (5 uczniów) miały ograniczać warunki dodatkowe inne, niż sam wynik punktowy przy kwalifikowaniu uczestników do zawodów III stopnia.

Zgodnie z dalszymi wyjaśnieniami, jest to jednak pewien proces powiązany z:

- 1) z rozszerzaniem zawodów na coraz to nowe szkoły podstawowe w poszczególnych województwach;
- 2) stopniowym udostępnianiem proponowanych lektur i opracowań w sieci, tak, by podwyższaniu wymagań towarzyszyła zwiększona dostępność materiałów niezbędnych do przygotowania w każdym punkcie Polski⁷.

Po każdej edycji OLiJP Szkół Podstawowych, organizator przeprowadza konsultacje z nauczycielami olimpijczyków. Podczas spotkań omawiany jest regulamin, utwory proponowane uczestnikom, test językowy i tematy wypracowań. W tym roku (2022) takie konsultacje odbyły się zaraz po zakończeniu zawodów okręgowych.

OLiJP Szkół Podstawowych stopniowo upowszechnia się w całym kraju. Jest nową inicjatywą, w każdym roku zwiększa liczbę uczestników o blisko 100% w stosunku do roku poprzedniego, a celem głównym organizatora jest zagwarantowanie równych szans w zdobyciu tytułu finalisty i laureata, tak aby z uprawnień mogli skorzystać wszyscy uczniowie niezależnie od miejsca zamieszkania i dostępu do dóbr kultury. Decyzją organizatora jest, aby decydowały o tym wyniki, kompetencje, predyspozycje, umiejętności, ale także wrażliwość na tekst literacki, umiejętność jego odczytania, rozumienie zjawisk językowych, hołdowanie wartościom i głęboko humanistyczny profil myślenia o świecie i człowieku.

Odnosząc się do postulatu zmiany regulaminu OLiJP Szkół Podstawowych zawartego w petycji, należy podkreślić, że wszelkie działania organu administracji publicznej są oparte o wyraźnie określoną normę kompetencyjną.

⁷ w minionym roku szkolnym większość niezbędnych lektur została zamieszczona w sieci z zachowaniem wszystkich przepisów dotyczących praw autorskich

W świetle obowiązujących w rozporządzeniu przepisów, zmiana regulaminu co do zasady jest możliwa, ale tylko i wyłącznie z inicjatywy organizatora.

Jednocześnie należy podkreślić, że w roku szkolnym 2021/2022, w ramach nadzoru ministra nad procesem przeprowadzenia olimpiad, w listopadzie 2021 r. dokonano zmiany przepisów prawa, które umożliwiają organizatorom zmianę regulaminu w celu elastycznego zarządzania organizacją olimpiady poprzez np. zmianę terminu czy sposobu (zdalnego) przeprowadzenia olimpiady.

W dniu 10 listopada 2021 r. zostało podpisane rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 9 listopada 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 i opublikowane w Dzienniku Ustaw RP pod pozycją 2047.

To prawne narzędzie – tak samo jak w ubiegłym roku szkolnym, zostało zastosowane przez ustawodawcę⁸ w celu zapewniania szerokiego udziału uczniów szczególnie uzdolnionych w wybranych przez siebie zawodach wiedzy, a tym samym umożliwienia uzyskania uprawnień w systemie egzaminacyjnym i postępowaniu rekrutacyjnym.

Jednak w opinii organu, prawna możliwość zmiany regulaminu olimpiady w trakcie trwania zawodów nie powinna służyć optymalizacji rozumianej jako kontrola (zwiększenie lub zmniejszenie) liczby uczestników na każdym etapie olimpiady.

Zmiana natomiast zasad oceniania – jako rekomendacja MEiN dla organizatora może się pojawić w trakcie projektowania regulaminu na kolejny rok szkolny.

Z wyrazami szacunku

Artur Górecki
Dyrektor
/ – podpisano cyfrowo/

⁸ taki cel został wskazany w uzasadnieniu do nowelizacji rozporządzenia